

*Риженко Б.С.,
здобувач 11 МБ ФБ групи,
Трусова Н.В.,*

*д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь, Україна*

ПРОБЛЕМАТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Аграрний сектор у сучасних умовах є однією з найбільш важливих галузей вітчизняної економіки. В силу її нестабільності та підвищеної чутливості до впливу різного роду негативних чинників, аграрний сектор потребує певної державної підтримки. Відповідно до чого, одним із чинників успішного розвитку аграрного сектору є державна підтримка та її ефективна реалізація, яка б сприяла прискоренню темпів зростання обсягів сільськогосподарського виробництва та підвищенню конкурентоспроможності галузі.

Державна бюджетна підтримка є основним напрямом державного регулювання сільського господарства. За своїм змістом вона являє собою сукупність правових, фінансово-економічних, організаційних та інших заходів держави щодо стимулюючого впливу на розвиток як сільськогосподарського виробництва так і сільських територій у потрібному для суспільства напрямі [1].

Важливе значення мають не лише обсяги державної підтримки, а й механізми її надання. Механізм державної підтримки аграрного сектору регулюється Законом України «Про державний бюджет України» [2] і «Про державну підтримку сільського господарства України» [3], а порядок витрачання бюджетних коштів щорічно визначається окремими постановами Кабінету Міністрів України. В державній підтримці сільськогосподарських товаровиробників держава повинна не тільки сприяти індивідуальному підходу, але і стимулювати їх розвивати власну збутову інфраструктуру, що допоможе позбавитись від посередників у сільському

господарстві та наблизитись до світових моделей розвитку агропромислового комплексу [4].

Державна підтримка є економічною необхідністю, що усвідомлюється і здійснюється різними методами, формами та інструментами багатьма країнами світу. Це зумовлено низькою обставин, серед яких висока залежність галузі від природньо-кліматичних умов, що викликають ризики різного характеру, які значною впливають на величину і якість урожаю, а отже, й результативність аграрного виробництва [5].

Державну підтримку слід розглядати за трьома основними формами, серед яких: пряма підтримка (прямі бюджетні виплати); непряма підтримка (бюджетні кошти носять стимулюючий характер); умовно пряма підтримка (опосередкована) (через організаційно-економічні заходи, найчастіше прямо не пов'язані з аграрним сектором економіки) (рис.1).

Рис. 1. Форми державної підтримки аграрного сектора

У межах програми фінансової підтримки сільгосптоваровиробників, на яку передбачено 4 млрд грн, Уряд затвердив такі основні напрями підтримки аграріїв у 2020 році:

1. фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів – 1,2 млрд грн;
2. державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції – 1 млрд грн;
3. часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва – 1 млрд грн;
4. фінансова підтримка розвитку фермерських господарств – 400 млн грн;
5. фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства – 400 млн грн.

Зокрема, програма зі здешевлення кредитів включатиме компенсацію відсотків за кредитами для с/г підприємств, які мають щорічний оборот до 20 млн грн. Цей напрям не матиме обмежень щодо цільового використання кредитів. Держава компенсуватиме до 1,5 облікової ставки НБУ, кінцева вартість кредиту для сільгоспвиробника не перевищуватиме 5%. Компенсацію відсотків за кредитами, залученими на розвиток тваринництва, в тому числі «нішеві» напрями – вівчарство, козівництво, бджільництво, звірівництво та інші. Передбачається, що сума кредитів не має перевищувати 10-15 млн грн. Компенсацію відсотків за кредитами, залученими під купівлю земель с/г призначення. Напрямок буде розповсюджуватися на сільгоспвиробників різних форм господарювання. Сума компенсації відсотків не буде перевищувати 5 млн грн на рік [6].

Станом на 31.07.2020 загальна сума виплат за бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» складає 716 млн гривень. З них 47,4 млн грн було направлено сільгосптоваровиробникам, які придбали техніку та обладнання вітчизняного виробництва у червні 2020 року.

Попередньо було виділено 104,5 млн грн сільгоспвиробникам на придбання техніки у грудні 2019 року та січні-травні 2020 року. Кошти отримали 1 017 аграріїв, які за вказаний період придбали 1 684 одиниці сільгосптехніки та обладнання. Також 565,9 млн грн було спрямовано для погашення заборгованості перед аграріями за

жовтень-листопад 2019 року. Загалом у 2020 році кошти отримують 1 481 аграрій, які за вказаний період придбали 2 295 одиниць сільгосптехніки та обладнання на суму 2,8 млрд [7].

До основних проблем державної підтримки сільського господарства в Україні потрібно віднести: відсутність довіри до держави у цій сфері з боку сільгоспвиробників, недостатній рівень впливу заходів бюджетної підтримки на розвиток вітчизняного сільського господарства. Це обумовлено тим, що програми бюджетної підтримки в Україні страждають від постійного недофінансування; а також, правила розподілу бюджетних коштів за відповідними програмними підтримками зазвичай схвалюється на щорічній основі і часто змінюється з року в рік (тобто виробники сільськогосподарської продукції часто не отримують підтримки, коли вона їм терміново потрібна).

Також, потрібно врахувати корупційні прояви, наявність обмежень та ускладнень доступу до програм бюджетної підтримки для сільгоспвиробників. Світовий досвід переконує, що основою створення раціонального та стійкого, економічного збалансованого сільськогосподарського виробництва є цілеспрямована державна підтримка.

Аналіз державної підтримки за для вирішення означених проблем повинен враховувати [8]:

– макроекономічні аспекти ефективності (результуючими показниками яких є підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, рівень захисту вітчизняних товаровиробників на агропродовольчому ринку);

– регіональний аспект ефективності орієнтований на активізацію зміцнення і використання регіональних конкурентних переваг, підвищення інвестиційної привабливості регіонального АПК);

– мікроекономічний аспект ефективності (відображає рівень державної підтримки доходів сільськогосподарських товаровиробників і стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання).

За для удосконалення існуючого механізму державної підтримки доцільно встановити частину сільського господарства у витратній частині бюджету

відповідно до питомої ваги у ВВП, а також регламентувати надання бюджетної підтримки сільському господарству в регіонах у законодавчому порядку.

Ще одним важливим напрямом удосконалення економічного механізму державної підтримки є підвищення доступності кредитів і позик, метою якого є зростання фінансової стійкості галузі. Аграрії повинні створювати необхідні умови для розширеного відтворення за допомогою кредитних ресурсів. Одночасно має бути модифікована схема видачі пільгових кредитів.

Державна підтримка являє сукупність різних важелів і інструментів пільгового фінансування найбільш вразливих підприємств і галузей АПК, а це є невід'ємною частиною державного регулювання. Розвитку аграрного сектору економіки сприятиме удосконалення державної підтримки. Її необхідність здійснювати з урахуванням специфіки регіональної ситуації, а також фінансових можливостей бюджету. На сьогодні недостатньо ефективно реалізується державна підтримка у вигляді надання субсидій, дотацій і субвенцій. Оскільки, виробники сільськогосподарської продукції, або не отримують фінансових ресурсів унаслідок браку коштів, або отримують їх зі значним запізненням у часі. До організації фінансового забезпечення аграрного сектору економіки потрібний новий підхід, удосконалення розглянутих напрямів державної підтримки шляхом проведення активних заходів на рівні сільськогосподарських підприємств, створення нових фінансово-кредитних структур. На розвиток сталого та конкурентоспроможного агропромислового виробництва має бути спрямована аграрна політика країни. У найближчій перспективі державі слід продовжувати політику участі в економічному процесі як безпосередньому суб'єкті суспільних і економічних відносин, що сприятиме посиленню підтримки ринкових інституцій і розвитку інфраструктури АПК.

Список використаних джерел

1. Діброва А. Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практики. К.: ВПД «Фомат», 2008. С. 77.
2. Закон України Про державний бюджет України на 2020 рік: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>.

3. Закон України Про державну підтримку сільського господарства: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
4. Чернієнко О.О. Сучасні проблеми державного регулювання ринку цукру. *Економіка АПК*. 2012. № 2. С. 61-65.
5. Дем'яненко М. Я. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку (доповідь). Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку: матеріали Дев'ятих річних зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників 26-27 квітня 2007 року. К.: ННЦ ІАЕ, 2007. С. 5-21.
6. Державна підтримка АПК-2020: програма зі здешевлення кредитування працюватиме за трьома напрямками. URL: <https://me.gov.ua/>
7. Держпідтримка-2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
8. Булат М.А. Напрями державної бюджетної підтримки сільського господарства. *Економіка АПК*. 2010. № 3. С. 46-50.